

Cykl publikacji artystycznych (fotografia, teksty krytyczne): "Error - błąd w sztuce", "Opowieści z pudełka", "Archeologia nowych mediów"

Lider zespołu badawczego: **Prof. dr hab. Janusz Musiał**

W ramach naukowego i artystycznego projektu badawczego, przewidziana jest publikacja cyklu trzech publikacji, zawierających zestawy prac artystycznych autorstwa Prof. dr hab. Janusza Musiała.

Poszczególne tomy zawierają autorskie teksty naukowe, przybliżające poruszaną problematykę na poziomie technologii, historii i estetyki oraz teksty krytyczne zaproszonych do współpracy uznanych krytyków i historyków sztuki oraz medioznawców.

Każdy tom charakteryzuje się indywidualną koncepcją graficzną wydawnictwa – książki artystycznej - powstaje w ten sposób unikatowe dzieło, integrujące obrazy i teksty.

Projekt zapewni w ten sposób pomoc dydaktyczną w zakresie medium fotografii, ukazującą rozmaite konteksty intermedialnych i postmedialnych relacji obrazu.

"Error - Błąd w sztuce"

Błąd powoduje, że harmonijny obraz świata, określony ład, porządek, treść i sens zostają zakłócone. Kiedy właściwy przekaz i jego odbiór są zaburzane, doświadczamy stanu destabilizacji i irytacji. Z drugiej zaś strony, pojawianie się błędów może budzić ciekawość, przykuwać uwagę i zainteresowanie odbiorcy. Poprzez rozproszenie i zamazanie pierwotnego znaczenia i tożsamości utworu, jego sensu, treści, narracji, koncentrujemy się na stanie oczarowania. Zanurzamy się w estetycznym zauroczeniu, inspirowanym nowoodkrytymi przestrzeniami, których istotnym elementem jest błąd.

Analogowe techniki mogą być związane ze światłoczułą kliszą lub papierem, na których ma miejsce zapis energii – informacji. To rejestracja za sprawą światła, działającego w określonym czasie. Potencjalny błąd jest związany z wpływem takich czynników jak: odpowiednie parametry ekspozycji, deformacje optyczne wynikające z rodzaju stosowanych aparatów oraz innego sprzętu, procesy natury fizyko-chemicznej. Mogą objawiać się w postaci takich wizualnych efektów jak: niedoświetlenie, prześwietlenie, efekt Sabbatier'a (pseudo-solaryzacja), nadmierna ziarnistość, aberracja chromatyczna, winietowanie.

W wypadku technik analogowych, które są związane z magnetyczną taśmą jako nośnikiem informacji, upływ czasu powoduje procesy stopniowego rozmagnesowywania taśmy magnetycznej, przez co wpływając na jakość obrazu i dźwięku, powstają szумы, zakłócenia, zaniki

czy falowanie. W wypadku obrazu chodzi o takie parametry jak: jasność, kontrast, nasycenie barw, a w konsekwencji efekt konturowy, wrażenie płaskości barw czy małą ilość szczegółów.

Estetyka błędu w dobie mediów cyfrowych to koncentracja na artefaktach, potocznie uznawanych za niepożądane i zbędne, wszelkiego rodzaju szumach, piskach, wynikających z procesów digitalizacji, wykorzystania urządzeń cyfrowych, komputerów w procesie generowania oraz modyfikowania i manipulowania danymi w dowolny sposób.

W warstwie wizualnej mamy do czynienia z szeregiem artefaktów w postaci skaz, defektów, błędów, szumów i zakłóceń wynikających z procesów transformacji, modyfikacji, kompresji, skalowania czy szczególnych warunków ekspozycji. Mozaika pikseli stanowiąca materialną tkankę obrazu cyfrowego, jej faktura i struktura, stanowi o nowym wymiarze estetycznym, obdarowuje nas szeregiem zaskakujących cech formalnych i jakościowych. W ten sposób, kiedyś niepożądane cechy i właściwości, zanieczyszczenia i niedoskonałości, stają się ważnymi wartościami, współtworzą nowy rodzaj języka, nową gramatykę wypowiedzi medialnej opierającej się na estetyce błędu.

Z jednej strony to coś naznaczonego niszczycielską siłą, zaś z drugiej, to coś delikatnego i estetycznego. Technologia analogowa oraz technologia cyfrowa zawierają w sobie niezbadany arsenał potencjalnych możliwości twórczej ekspresji, opartej na estetyce błędu.

Świadoma strategia twórcza w takim wypadku polega na traktowaniu niepożądanych i przypadkowych artefaktów jako pełnoprawnych elementów przestrzeni wizualnych. Istotne jest eksponowanie błędów powstałych w wyniku procesów tworzenia czy przetwarzania, ukazywania jednostki składowej, pojedynczego atomu utworu i kompozycji. Podkreślanie tkwiących w nich wartości estetycznej, więzi emocjonalnej i intuicyjnej, osobistych wrażeń i doświadczeń towarzyszącym procesowi ich doświadczania.

Tematyka błędu jest obecna w kilku moich realizacjach na przestrzeni świadomej praktyki twórczej.

“Opowieści z pudełka”

Fotografia jest rezultatem mechaniczno-optycznej rejestracji wybranych fragmentów otaczającego świata. Łączy w sobie naturalne procesy automatycznego odwzorowywania świata rzeczy oraz nadawania im trwałej formy w oparciu o aktualny poziom techniki i technologii. Stanowi przykład medium, które było prekursorem i inspiratorem obrazowania technicznego (kina i telewizji), co na trwale ukształtowało modele kreacji i recepcji przekazów wizualnych, w zdecydowany sposób stanowiąc o obliczu kultury wizualnej XX wieku.

Dynamiczny rozwój technologii cyfrowej przyczynia się do szeregu przemian w odniesieniu do medium fotografii, które obserwujemy w pierwszej dekadzie XXI wieku. Fotografia analogowa, medium obiektywnej rejestracji i odwzorowywania świata, jest zastępowana przez fotografię cyfrową, która daje możliwości wizualizacji wyobraźni człowieka, wymyślonych koncepcji i scenariuszy. Miejsce i przedłużenie aparatu fotograficznego coraz częściej zajmuje komputer wraz z cyfrowym instrumentarium, umożliwiając dowolne kształtowanie wizualnych przestrzeni.

Cechą wspólną działań artystycznych wybranych twórców jest obserwacja fragmentów otaczającego świata, zjawisk i procesów przy użyciu archaicznej konstrukcji, jaką jest *camera obscura*. Ta ciemnia optyczna oraz materiał światłoczuły umieszczony w jej wnętrzu, może być świadkiem i świadectwem procesów nieuświadomianych w wyniku potocznej obserwacji. Może dokonać powolnej syntezy czasu oraz zachodzących przemian w obserwowanym wycinku przestrzeni rzeczywistości.

Ten rodzaj strategii twórczej stanowi reakcję na reprezentowanie świata za pomocą niezliczonej liczby obrazów tworzonych w ułamkach sekund, ponieważ żyjemy w czasach kiedy kult techniki oraz technologii zawłaszcza strategię artystyczne na skalę niespotykaną nigdy dotąd. Pragnienie oraz ciekawość zachodzących procesów i zjawisk, tego, co znajduje się pomiędzy światem ilustrowanym w obrazach tworzonych w wyniku potocznej, migawkowej obserwacji, stanowi bezpośredni impuls do zastosowania tej techniki przez każdego z autorów.

Jest to proces, który wymaga cierpliwej obserwacji wybranych fragmentów świata. Pozwala na spotkanie z nieznanym, nieujawnionym do tej pory wizualnym fenomenem. Dokonuje syntezy czasu i przestrzeni, pozwala na ujście nowego, nieoczywistego odbicia fragmentu obserwowanej rzeczywistości.

“Archeologia nowych mediów”

Przedmiotem badań autorskiego projektu “Archeologia nowych mediów” jest ilustracja wpływu działania czasu, zmiennych warunków atmosferycznych, żywiołów (powietrza, światła, ognia, wody i ziemi) na media mechanicznej i cyfrowej rejestracji oraz archiwizacji multimedialnych danych.

Projekt tematyzuje problematykę analogowej i cyfrowej archiwizacji mediów oraz przemian w zakresie technologii i formatów nośników. Stawia pytania o trwałość współczesnej nam kultury opartej na architekturze i estetyce niematerialności, efemerycznych pulsacjach światła na wszędobylskich ekranach, monitorach i wyświetlaczach. Kultury reprezentowanej przez audiowizualne teksty i multimedialne zbiory danych, jedynie wirtualnie wymagające odpowiedniego instrumentarium, aby „zobaczyć i usłyszeć”.

Celem badań projektu jest interpretacja kolejnych generacji mediów, ilustracja działania czasu i żywiołów na media archiwizacji audiowizualnych danych. Prace ukazują wzajemne relacje medium i czasu, postępujące procesy niszczenia i rozpadu estetycznej warstwy nośnika.

W projekcie zostały poddane analizie takie media zapisu danych jak: klisza, papier, taśma, płyta, dysk, karta.

W pracy przyjęto założenie, iż treści zapisane w mediach, rozmaite artefakty ludzkiej myśli i ekspresji twórczej (słowa, obrazy, dźwięki) są deponowane na rozmaitych nośnikach i stanowią zbiór potencjalnych do odczytania danych. Wraz z upływem czasu zasadnicze informacje utrwalone w mediach są zakłócone przez skazy wynikające z działania świata natury na jakość i trwałość medium. W efekcie powstaje narośl, nieprzewidywalne pęknięcia, różnorodne artefakty wynikające z zastosowania różnych generacji mediów oraz działania na nie czasu, świata natury i świata kultury. Podczas próby odczytania kulturowego tekstu doświadczamy nowej estetyki warstwy informacji przekazu.

W konsekwencji elementy technokultury stopniowo wtapiają się w naturę, są przez nią wchłaniane. Stają się abstrakcyjną grą form, barw i światła. Obserwujemy postępujące procesy dezintegracji, rozpadu, niszczenia kolejnych generacji mediów, a tym samym trwałość naszej kultury jest wystawiona na próbę.

Kulturowe teksty utrwalone w rozmaitych mediach dostępnych w XX i XXI wieku stanowią potencjalny przedmiot uważnych badań, humanistycznych i estetycznych refleksji dla przyszłych pokoleń, badaczy mediów. Czy w przyszłości rekonstrukcja medialnych światów zakończy się pomyślnie? Czy pozostanie jedynie estetyczna powłoka medium i zakodowane dane?